

Lorena Mihaljević
Split

GRAFIJSKA I PRAVOPISNA ANALIZA KRIŽNOG
PUTA: *PUT KRIXA ISUKARSTOVA OD DVORA
PILATOVA DO VARKA KALVARIE: S' MNOGHIM
DRUGHIMA MOLITVAM*

UDK 811.163.42'35''18''

Rukopis primljen za tisak 19. 5. 2025.

Izvorni znanstveni članak

Original scientific paper

U ovom će se radu predstaviti grafijska (slovopisna) i pravopisna analiza prvog dijela tiskane knjižice *Put krixu Isukarstova od dvora Pilatova do varka Kalvarie: s' mnogim drughima molitvam*. Riječ je o knjižici tiskanoj u Splitu 1839. godine, koja se čuva u Gradskoj knjižnici Marka Marulića u Splitu. U prvom će se s dijelu rada opisati grafemi kojima autor knjižice bilježi pojedine foneme, uz navođenje primjera iz teksta. U nastavku će se iznijeti i pravopisna pravila kojima se autor služi (interpunkcijski znakovi, sastavljeno i nesastavljeno pisanje riječi, uporaba kratica, pisanje velikoga i maloga početnog slova). Cilj je rada utvrditi kojom se grafijom i pravopisnim pravilima koristi splitski autor sredinom 19. stoljeća. Navedena knjižica pritom predstavlja dragocjen izvor za daljnja filološka i lingvistička istraživanja.

Ključne riječi: *grafijska analiza; pravopisna analiza; križni put; Split; 19. stoljeće.*

1. UVOD

Križni put u Katoličkoj crkvi predstavlja pobožnost u spomen Isusove muke, uz molitvu i meditaciju, svakoga petka u vrijeme korizme, posebno na spomen Ve-

likoga petka. To je pobožnost na kojoj se obilazi četrnaest postaja koje prikazuju prizore Kristove muke od mjesta osude do Kristova polaganja u grob.¹ Pobožnost se razvija još u 4. stoljeću, a današnji oblik od četrnaest postaja ustalio se krajem 17. i početkom 18. stoljeća. Križni je put danas zaživio i kao pobožnost i kao prepričavanja. Svaki križni put daje novu sliku i novu dimenziju u književnom, stvaralačkom, ali i duhovnom smislu.²

Zbirka *Spalatina* zavičajna je zbirka Gradske knjižnice Marka Marulića u Splitu. Osnovana je 2002. godine s ciljem prikupljanja, obrade, trajnoga čuvanja te predstavljanja kulturne baštine Splita i njegove okolice. U njoj se nalaze knjige, rukopisi, novine, časopisi, fotografije, razglednice, plakati i drugi materijali koji svjedoče o životu i razvoju Splita tijekom povijesti. Posebna pozornost posvećena je očuvanju rukopisnih ostavština manje poznatih splitskih autora, čime se pridonosi očuvanju lokalne kulturne memorije. Kako bi se osigurala dostupnost i zaštita građe, Gradska knjižnica Marka Marulića pokrenula je projekt digitalizacije zbirke *Spalatina*. U digitalnoj zbirci moguće je pronaći i knjižicu *Put Križa Isusova od dvora Pilatova do vrha Kalvarije, s mnogim drugim molitvama*.

2. PREDMET I METODOLOGIJA RADA

Knjižica *Put Križa Isusova od dvora Pilatova do vrha Kalvarije, s mnogim drugim molitvama* tiskana je 1839. godine u tiskari Udovice Marie i sina u Splitu,³ a danas se čuva u Zavičajnoj zbirci *Spalatina*, u Gradskoj knjižnici Marka Marulića u Splitu. Prema podacima iz bibliografije Ivana Kukuljevića Sakcinskoga iz 1860. godine, ta je knjižica imala dva izdanja: prvo iz 1839. i drugo iz 1858. godine. Knjižica je tiskana u malom formatu oktav (15 x 10 cm) te je napisana latiničnom grafičkom na 56 stranica. U ovom radu bit će obrađen samo prvi dio knjižice, o križnom putu, koji obuhvaća 29 stranica. U drugom dijelu knjižice nalaze se različite teme, no to neće biti predmet ovoga rada. Autor knjižice nije poznat, no s obzirom na podatak o tiskari koji je vidljiv u podnožju prve tiskane stranice, gdje se nalazi i naslov knjižice, može se pretpostaviti da je riječ o osobi koja je bila zaposlena u toj tiskari. Taj podatak ostavlja prostor za daljnja istraživanja.

¹ <https://proleksis.lzmk.hr/32825/> (pristupljeno 20. svibnja 2025.).

² <https://hkm.hr/duhovnost/poboznost-kriznog-puta-od-apostolskih-vremena-do-nasih-dana/> (pristupljeno 20. lipnja 2025.).

³ O tiskari obitelji Piperata nema puno podataka. Zna se da je otvorena 1824. te da su je na početku vodili Giovanni Antonio i njegov sin, a kasnije Bernardo Piperata te Antonio Piperata. Tiskara je djelovala sve do sredine druge polovine 19. stoljeća (Lakuš, 2016).

U ovom radu bit će riječi o grafijskoj i pravopisnoj analizi (interpunkcijski znakovi, sastavljeno i nesastavljeno pisanje riječi, uporaba kratica, pisanje velikoga i maloga početnog slova). Svi će podatci biti tablično prikazani.

3. ANALIZA

3.1. GRAFIJSKA ANALIZA

Budući da je cijela knjižica pisana latiničnom grafijom, u radu je provedena grafijska analiza teksta, prije svega, zbog raznolikih rješenja pojedinih fonema. Dvama tablicama bit će prikazana samoglasnička i suglasnička grafijska rješenja iz teksta knjižice. Svakom fonemu današnjega latiničnog pisma pridružen je odgovarajući grafem s nekoliko primjera iz teksta.

Tablica 1. Grafijska rješenja samoglasničkoga sustava u poglavlju o križnom putu knjižice
Put krika Isukarstova od dvora Pilatova do varka Kalvarie: s' mnogim drughima molitvam

fonem(i) ⁴	grafem(i)	primjer(i)
a	<a>	<i>molitvam, udari</i>
	<aa>	<i>Šibaan, naas</i>
e	<e>	<i>kalvarie, putem</i>
i	<i>	<i>pivat, udari</i>
	<y>	<i>Syn</i>
	<ii>	<i>Sviit</i>
	<j>	<i>uzdjsuchi, ottjmaše</i>
o	<o>	<i>dillo, dobar</i>
u	<u>	<i>Splitu, prikazuje</i>

Kao što je vidljivo iz tablice 1, samoglasnički sustav obuhvaća šest fonema *a*, *e*, *i*, *o*, *u* i slogotvorni *r* (*r̥*). Fonemi *a*, *e*, *o* i *u* gotovo se u cijelom tekstu bilježe istovjetnim grafemom. Fonem *a* ostvaruje se najčešće istovjetnim grafemom <a>

⁴ Preglednosti radi, u ovome će radu fonemi biti bilježeni kurzivom.

no samo se u nekoliko situacija bilježi udvojenim grafemom <aa> (*šibaan*). Fonem *i* javlja se u četirima ostvarajima: kao istovjetni grafem <i> (*privat, misnik, buddi*), kao monogram <j> (*ottjmaše*) i <y> (samo u primjeru *syn*) te kao udvojeni grafem <ii> (*sviit*). Pojava udvojenih grafema najčešće se javlja u situacijama kada čitatelj prilikom čitanja treba izgovoriti dugi samoglasnik, što je vidljivo iz primjera *šibaan, naas, sviit*. Međutim, autor nije dosljedan u pisanju udvojenih grafema koji označuju dužinu sloga, odnosno donosi informaciju čitatelju da slog nosi dugi naglasak, što se može vidjeti iz nekih primjera: *rad, ruke*. Slogotvorni *r* (*r*) realizira se kao <ar> (*smarti, svarhe, Isukarste*).

Prema tome, grafijska rješenja samoglasničkoga sustava pokazuju da je svaki fonem zabilježen istovjetnim grafemom uz minimalna odstupanja udvajanja grafema *a, e* te fonema *i*, koji ima četiri ostvaraja. Na temelju navedenoga moglo bi se zaključiti da je grafijski inventar samoglasničkoga sustava poprilično jednostavan, za razliku od suglasničkoga sustava.

Tablica 2. Grafijska rješenja suglasničkoga sustava u poglavlju o križnom putu knjižice *Put krixia Isukarstova od dvora Pilatova do varka Kalvarie: s' mnogim drughima molitvam*

fonem(i)	grafem(i)	primjer(i)
<i>b</i>		<i>prpogliubglieni, Boga</i>
	<bb>	<i>tebbi, tebbe,</i>
<i>c</i>	<cz>	<i>priteczi, sarczem</i>
	<z>	<i>raczvigliena, uzviglienu</i>
<i>č</i>	<ç>	<i>plaç, poçeto</i>
	<çç>	<i>reççe, Oççenaš</i>
	<c>	<i>Cudnovatu</i>
<i>ć</i>	<chi>	<i>koichie, moguchie</i>
	<ch>	<i>buduchi, suproch</i>
<i>d</i>	<d>	<i>drago, gdi</i>
	<dd>	<i>buddi,</i>
<i>đ</i>	<gi>	<i>megiu, podrgiujemji</i>
	<g>	<i>ossugegnie, dogi</i>
<i>f</i>	<f>	<i>Zafalimu</i>
	<ff>	<i>Uffam</i>

fonem(i)	grafem(i)	primjer(i)
g	<g>	<i>drago, nego</i>
	<gg>	<i>Svegga</i>
	<gh>	<i>mnoghim, drughima</i>
h	<h>	<i>hotiobi, svarhu</i>
	<k>	<i>Varka</i>
j	<j>	<i>Promišgliajte</i>
	<Ø>	<i>Tvoim, sviu</i>
	<i>	<i>prikazuie, maiko</i>
k	<kk>	<i>svakko, mukkam</i>
	<k>	<i>krive, kolikom</i>
	<h>	<i>Majha</i>
l	<l>	<i>velikim, bolesti</i>
	<ll>	<i>dillovagnia, mollimote</i>
l̥	<gli>	<i>promišgliajte, pripogliubglieni</i>
	<gl>	<i>vogli, ustarpgliv</i>
m	<m>	<i>moj, razumim</i>
	<mm>	<i>dammi, kammenito</i>
n	<n>	<i>Nemilo, oblivena</i>
	<nn>	<i>Ganni, onne</i>
	<gn>	<i>zvagne, pomagnkania</i>
ñ	<gni>	<i>molegnie, skrušegnia</i>
	<nj>	<i>naslidnj, pomankanja</i>
	<ni>	<i>pomagnkania, spasenia</i>
p	<p>	<i>postavise, slipochu</i>
r	<r>	<i>dobrostitvoga, prisvetoj</i>
	<rr>	<i>Gorri</i>
s	<s>	<i>s' mnoghim, Splitu</i>
	<ss>	<i>dossad, ossobito</i>
	<z>	<i>Zdušom</i>
	<c>	<i>Raczvigliena</i>

fonem(i)	grafem(i)	primjer(i)
š	<sc>	<i>stajaliscte, pritescki</i>
	<š>	<i>Kleknuvši, naša</i>
	<ʃ>	<i>promišgliaj, oçčenaf</i>
t	<†>	<i>Ti, tolikom</i>
	<tt>	<i>Matti, nitti</i>
v	<v>	<i>Tvoga, navlastito</i>
	<vv>	<i>Evvo, ovvoga</i>
z	<z>	<i>razdireš, uzrok</i>
	<zz>	<i>Suzze</i>
ž	<x>	<i>Krixa, duxan</i>
	<z>	<i>kozu, pogazen</i>
	<xx>	<i>dixxu, Boxxe</i>

Fonemi suglasničkoga sustava zabilježeni su kao istovjetni grafemi, udvojeni grafemi i kao trigrama. Grafijska rješenja nisu podjednako zastupljena; neka se, s jedne strane, pojavljuju isključivo u određenim leksemima, a za neka se pretpostavlja da su rezultat autorove pogreške. Budući da nedosljednost u bilježenju pojedinih leksema nije rijetkost, određene jezične pojave valja sagledati kao moguće pogreške, a ne nužno kao osobitosti jezika.

U suglasničkom sustavu samo se fonem *p* uvijek bilježi istovjetnim grafemom, a svi ostali fonemi imaju najmanje dva rješenja. Fonemi se *b, d, f, m, n, r, t, v* i *z* osim istovjetnim grafemom, bilježe i udvojenim grafemima <bb> (*tebbe*), <dd> (*buddi*), <ff> (*uffam*), <mm> (*kammenito*), <nn> (*onne*), <rr> (*gorri*), <tt> (*nitti*), <vv> (*ovvoga*) i <zz> (*suzze*). Udvojeni su grafemi u primjerima najčešće slijedili kratki slog iako autor nije bilježio udvojene grafeme nakon svakoga kratkog sloga, što pokazuje popriličnu nedosljednost.

Fonem *l* bilježi se dvama rješenjima: <gl> (*vogli*) i <gli> (*promišgliajte*). Autor <gl> upotrebljava kada fonem *l* slijedi fonem *i*, a u ostalim situacijama rabi <gli>.

Fonem *č* u tekstu se javlja u trima rješenjima: kao slovo <ç>: *poçeto*, slovo <c> samo u primjeru: *cudnovatu* i kao udvojeni grafem za oznaku kratkoga samoglasnika koji mu prethodi, tj. <çç>: *reççe*.

U tekstu fonemi *g, h, j, k, l* i *ž* imaju tri grafijska rješenja. Tako se fonem *g*, osim slovom <g>, bilježi i dvoglasima <gg> (*svegga*) (za oznaku kratkoga samoglasnika koji mu prethodi) i <gh> (*mnoghim*).

Fonem *h* bilježi se istovjetnim grafemom <h>, monogramom <k> (samo u primjeru *varka* pa je moguće da je riječ o autorovoj pogrešci). Redukcija fonema *h* u govoru na splitskom govornom području bila je česta te se može pretpostaviti da je autor zbog govorne redukcije jednako tako reducirao fonem *h* i prilikom pisanja ove knjižice, a s druge je strane moguće da je riječ o prijepisu nekih prijašnjih rukopisa, pa je prepisano onako kako je i u prijašnjoj inačici.

Fonem *j* također se bilježi istovjetnim grafemom <j> te u intervokalnoj poziciji ništičnim grafemom <Ø> (*tvoim*, *sviu*) i monogramom <i> (*prikazuie*).

Fonem *k* bilježi se istovjetnim grafemom <k> i udvojenim grafemom <kk> (*svakko*) (kada se upozorava da je prethodni samoglasnik kratak) te kao monogram <h> (isključivo u primjeru *majha*). U potonjem primjeru može se pretpostaviti da je riječ o autorovoj pogrešci. Ipak, nije isključeno da se fonem *k* bilježi grafemom <h> s obzirom na to da se ta realizacija može tumačiti kao glasovna promjena *k* > *h*.

Fonem *l* također se bilježi istovjetnim grafemom <l> i udvojenim grafemom <ll> (*mollimote*) (kada se upozorava da je prethodni samoglasnik kratak).

Fonem *ž* javlja se kao monogram <x> (*duxan*) i <z> (*pogazen*) te udvojen <xx> (*Boxxe*) (kada se upozorava da je prethodni samoglasnik kratak).

U navedenom tekstu knjižice fonemi *ž*, *ń*, *s* i *š* javljaju se u četirima grafijskim rješenjima.

Fonem *ž* u tekstu je označen monogramom <g> (*dogi*) i digramom <gi> (*ossugien*). Važno je istaknuti da se digram <gi> javlja u svim primjerima kada ga slijedi fonem *i*. Iznimka su pojedini primjeri kada ga slijedi fonem *e* te se tada fonem *ž* bilježi slovom <g>.

Dvoslov <dj> (*milosrdje*) i <di> (*milosrdia*) najvjerojatnije označuje da nije provedeno jotiranje. Iz navedenoga je vidljivo da se isti fonem u istom leksemu ili njegovu obliku bilježi različito (*milosrdje* i *milosrdia*).

U grafijskim rješenjima za fonem *ń* potrebno je obratiti pozornost na pisanje slivenih i neslivenih sljedova (potencijalne sekundarne jotacije). Fonem *ń* bilježi se digramima <gn> (*zvagne*), <nj> (samo u dvama primjerima *naslidnj*, *pomankanja*) i <ni> (*pomankania*) te trigramom <gni> (*skrušegnia*). Na temelju toga može se zaključiti da prilikom bilježenja autor ne razlikuje slivene i neslivene sljedove.

Fonem *s* javlja se kao istovjetni grafem <s>, a udvojen <ss> (*dossad*) (kada se upozorava da je prethodni samoglasnik kratak), zatim kao monogram <c> (*raczvigliena*) i <z> (samo u jednom primjeru *zdušom*). Moguće je da se fonem *s* realizira kao monogram <z> ispred fonema *d* zbog provođenja glasovne promjene jednačenja po zvučnosti, koja je prisutna u govoru, ali načelno ne i u pismu.

Za fonem *š* također se pojavljuju četiri rješenja: kao istovjetni grafem <š> (*naša*), monogram <s> (*bolestju*) (što ovdje ne pripada jer je moguće čitati doslovno *bolestju*), monogram <š> (*promišgliaj*) te digram <sc> (*stajalistcte*). Potrebno je

istaknuti da se, kada je riječ o bilježenju istovjetnoga grafema, pretpostavlja kako autor ručno, vrlo vješto, unosi dijakritičke znakove iznad monograma <s>, no u dijelu drugog stajališta križnoga puta ti su znakovi potpuno izostavljeni (*priteski*, *Promisgliaj*). Autor nije dosljedan u bilježenju fonema š s obzirom na to da u jednom dijelu knjižice uopće ne upotrebljava monogram <f>, a u drugim se njezinim dijelovima koristi isključivo tim grafemom.

Dva grafijska rješenja bilježi za fonem ć, i to digrame <ch> (*buduchi*) te trigram <chi> (*koichie*). Autor jasno razlikuje primjenu tih rješenja. U tekstu se javljaju i digrami <ti> i <tj> samo u primjerima u kojima jotacija nije provedena, a prilikom pojave digrama <tij> (*bolestiju*), također se može pret postaviti da je riječ o neprovođenju jotacije, a ne o grafijskom rješenju za fonem ć. Slijed <tij> pojavljuje samo u jednom primjeru, pa je moguće da se radi o tiskarskoj pogrešci.

3.2. PRAVOPISNA ANALIZA

Ovo poglavlje donosi pravopisna rješenja u dijelu knjižice *Put krixa Isukarstova od dvora Pilatova do varka Kalvarie: s' mnogim drughima molitvam*. Analizira se prisustvo i bilježenje pojedinih interpunkcijskih znakova, sastavljeno i nesastavljeno pisanje riječi, kratice te pisanje velikoga i maloga početnoga slova.

Od interpunkcijskih znakova autor upotrebljava točku, uskličnik, upitnik, zarez, dvotočku, točku zarez, crticu, izostavnik i polunavodnik. Iza svih interpunkcijskih znakova javlja se prazno mjesto.

Znak za točku dolazi iza svake izjavne rečenice (*Po Isukrstu Gospodinu naše-mu*), iza kratice (*Piv*. 'pjevači'), iza podnaslova, iza rednih brojeva svake postaje križnoga puta te umjesto dvotočke u pripjevu križnoga puta. Autor uskličnik upotrebljava iza usklika, a upitnik iza upitnih rečenica.

Zarezom se odvajaju pojedine riječi, rečenični dijelovi, surečenice, a često se zarez bilježi i između manjih rečeničnih cjelina. Gotovo se uvijek piše ispred sastavnoga veznika *i* (*Promišljajte, s' pametju, i sarczem*), ispred rastavnih veznika, npr. ispred *nego* (*pria umiriti, nego s' tvojom*) te iza vokativa (*Dillovangnia naša, mollimote Gospodine*).

Autor dvotočku upotrebljava kada najavljuje molitvu za puk ili za svećenika (*poklonise nizoko Krixi, i na glas reče: Dillovangnia naša, mollimote Gospodine*) ili tijekom molitve kako bi istaknuo za čim grešnik teži u postajama križnoga puta (*paosi po zemgli pod tegochiom gnegovom: mollim Boxanstveno millosardje tvoje*). Točku sa zarezom rabi kako bi istaknuo veće stanke prilikom čitanja križnoga puta (*Od sviu jase kajem, i bollim; ne zaradi strah mukah pakleni*).

Velik broj riječi na krajevima redaka prelomljen je crticom u novi red. Autor pritom nije uvijek dosljedan u rastavljanju riječi na slogove pa su neke riječi prelomljene unutar sloga, a ne na njegovoj granici (npr. *zač – mem*).

Izostavnik se koristi samo ispred prijedloga *s* i *k* kada dolazi do ispadanja suglasnika (*s' pametju, s' tvoim, k' parvom*).

Kada je riječ o pisanju riječi velikim početnim slovom, njime se pišu: leksem *Bog* i svi pridjevi izvedeni iz tog leksema, sve zamjenske riječi za *Boga*, imena kršćanskih osoba i biblijskih likova, toponimi, duhovne i svjetovne titule, svi pojmovi koji imaju odliku svetosti, osobna imena i prezimena, početak rečenice, imena molitvi te pojedine riječi (imenice i pridjevi s istaknutim značenjem).

Važno je istaknuti da autor početak rečenice koji slijedi iza uskliknika ne bilježi velikim početnim slovom, a početke rečenica iza točke i upitnika bilježi.

Autor, također, neke opće imenice i pridjeve bilježi velikim početnim slovom npr. *Kosti, Kammenito* kako bi im pridao važnost ili su one pak u odnosu s kršćanskim osobama poput imenice *Krv* ili *Križ*. Imenica *puk* se, također, uvijek bilježi velikim početnim slovom (*Puk*).

Preglednosti radi, u nastavku se nalazi tablica 3, s primjerima koji su u tekstu napisani velikim početnim slovom.

Tablica 3. Primjeri riječi koje se u knjižici pišu velikim početnim slovom u poglavlju o križnom putu u knjižici *Put krixa Isukarstova od dvora Pilatova do varka Kalvarie: s' mnogim drughima molitvam*

kategorija	primjer(i)
Bog i izvedeni pridjevi iz navedenoga leksema (u svim padežnim oblicima)	<i>Boga, Boxanstveno, Boxxe</i>
zamjenske riječi za <i>Boga</i>	<i>Gospodine, Odkupitegliu,</i>
sve kršćanske osobe i biblijski likovi	<i>Isukarstu, Majha, Kragliu Nebba, Majka Sina, Isus, Marija Matti, Sina, Mattere, Sinu Majke Marije, Issusa Sinka, Spasitegliu, Oczu Majku Ivannu, Matti, Kraglicze Mučenikah, Divo, Blaxena Divicza Marija Matter, Duha Svetoga Našemu</i>
toponimi	<i>Kalvariu</i>

kategorija	primjer(i)
duhovne i svjetovne titule, pojmovi koji imaju odliku svetosti	<i>Misnik, Krixu, Kosti, Karv, Karvgliu, Otarom</i>
osebna imena i prezimena	<i>Scimuna Cirinea, Isus, Marija, Verunika, Marije Mandaline, Otacz Papa Bendet XIV.</i>
imena molitvi	<i>Oččenaš, Zdrava Mario, Slava Ocz</i>
ostale riječi (imenice i pridjevi s istaknutim značenjem)	<i>Skrušegnia, Stajalištu, Svetom, Sviit, Nebo, Jeruzolimska, Xudije Puk, Kammenito, Kraglievati, Priategliah, Znanaczah, Rajskoghblaxenstva, Put Krixa, Redovnika male Bratje</i>

Kada je riječ o sastavljenom i nesastavljenom pisanju riječi, autor nije dosljedan. Zanačlasnice (glagolske, zamjeničke te česticu *li*) uvijek piše sastavljeno dok se neki prijedlozi i čestica *ne* pojavljuju i u sastavljenom i u nesastavljenom obliku (ponekad čak i u istovjetnim primjerima). U pojedinim slučajevima prefikse piše nesastavljeno upotrebljavajući ih kao prijedloge (npr. *u putite* i *od puštegna*).

Tablica 4. Primjeri sastavljenoga pisanja u poglavlju o križnom putu u knjižici *Put krixa Isukarstova od dvora Pilatova do varka Kalvarie: s' mnogim drughima molitvam*

1. kategorija	2. kategorija	potkategorija	primjer(i)	
zanačlasnice	glagolske		<i>kojichie, kakoje</i>	
	zamjeničke		<i>poklonise, molimote, jase, obechiajmu</i>	
	upitna čestica	<i>li</i>	<i>dalli, neznasli</i>	
prednačlasnice	niječna čestica	<i>ne</i>	<i>neima, nesamo, neznasli</i>	
	prijedlozi		<i>sa</i>	<i>samnom</i>
			<i>do</i>	<i>dossad</i>
			<i>na</i>	<i>navlastito</i>
			<i>za</i>	<i>zame</i>

Tablica 5. Primjeri nesastavljenoga pisanja u poglavlju o križnom putu u knjižici *Put krixa Isukarstova od dvora Pilatova do varka Kalvarie: s' mnoghim drughima molitvam*

1. kategorija	2. kategorija	podkategorija	primjer(i)		
prednaglasnice	prijedlozi	<i>u</i>	<i>u putite</i>		
		<i>po</i>	<i>po Isukarstu, po Svetomu</i>		
		<i>od</i>	<i>od puštegnia, od sviu</i>		
		<i>na</i>	<i>na glas</i>		
		<i>za</i>	<i>za me, za onne</i>		
		<i>od</i>	<i>od tebbe</i>		
		<i>k'</i>	<i>k' parvom</i>		
		<i>s'/sa</i>	<i>s' pomochiu</i>		
		<i>prid</i>	<i>prid velikim</i>		
		<i>z'</i>	<i>z' dušom</i>		
			<i>pod</i>	<i>pod Krixem</i>	
			veznici	<i>da</i>	<i>da grisi</i>
			čestica	<i>ne</i>	<i>ne svिसna</i>

4. ZAKLJUČAK

Poglavlje o križnom putu u knjižici *Put krixa Isukarstova od dvora Pilatova do varka Kalvarie: s' mnoghim drughima molitvam* liturgijski je tekst nastao na području Splita sredinom 19. stoljeća. Rad donosi grafijsku i pravopisnu analizu navedenoga teksta. Latinični grafijski sustav teksta o križnom putu nije ujednačen. Sastoji se od pedeset grafema (sedam grafema za pet samoglasnika i 43 grafema za 24 suglasnika).

Autor tiskane knjižice uvodi jedino grafem <š> za fonem /š/, i to nedosljedno, što upućuje na zaključak da se Gajev utjecaj nije proširio ni devet godina nakon objave njegova pravopisa, barem ne do splitske tiskare Udovice Marie i sina. Može se pretpostaviti da je uvođenje te promjene tiskarima bilo skupo.

Također, valja istaknuti autorovu nedosljednost u uporabi grafema i velik broj tiskarskih pogrešaka koje se ne mogu tumačiti isključivo kao osobitosti jezika. Jednaka je nedosljednost prisutna i u primjeni pravopisnih pravila.

Zanimljivo je da se autor ovoga teksta bavi tiskarskim zanatom, no njegova nedosljednost u pisanju grafema i pravopisnih oblika dovodi u pitanje ulogu tiskarskih radionica u prijenosu i oblikovanju pravopisne norme te autorovu stručnost u vlastitom zanatu. Promatranjem navedenih pojava unutar širega jezično-povijesnoga konteksta može se zaključiti koliko je složen bio proces standardizacije hrvatskoga jezika sredinom 19. stoljeća.

LITERATURA

- Bočina, M. (2023). *Jezična analiza. Počimgne fctenye xivota Sfetoga Antona od Padve Is-povidnika Ifukarstova*. Diplomski rad. Split: Sveučilište u Splitu – Filozofski fakultet.
- Lakuš, J. (2016). In the spirit of tradition, religion and moral education: Book production in Dalmatia of the first half of the 19th century. *Knygotyra*, 66, 66–85.
- Malić, D. (2009). Pjesma Od dvora nebeskoga iz Trogirsko-splitske pjesmarice. Rezultati rada kroatističke tekstološke radionice. Paleografija čitanja hrvatskih novovjekovnih latiničkih rukopisa. (Split, 21. – 22. travnja 2008.). Priredili Dragica Malić i Amir Kapetanović. *Colloquia Maruliana*, 18, 315–345.
- Mihaljević, L. (2025). *Jezična analiza. Počimglye xivot Svetoga Arnira Arcibskupa splisko-ga, i mučenika Issukarstova*. Diplomski rad. Split: Sveučilište u Splitu – Filozofski fakultet.
- Tomelić Čurlin, M. (2018). Splitska rukopisna zbirka *Štenja* iz splitske katedrale. *Čakavska rič – polugodišnjak za proučavanje čakavske riči*, 46, 1–2, 235–244.

MREŽNI IZVORI

- Kapetanović, A. (2016). *Jezik u starim versima hrvatskim*. Split: Književni krug Split.
- Kukuljević Sakcinski, I. (1860). *Bibliografija hrvatska: Tiskane knjige. Dodatak k prvom dielu* <<https://www.digitale-sammlungen.de/en/view/bsb10600632>> (pristupljeno 2. svibnja 2025.).
- Leksikografski zavod Miroslav Krleža. (n. d.). Križni put. Proleksis enciklopedija. <<https://proleksis.lzmk.hr/32825/>> (pristupljeno 20. svibnja 2025.).
- Pobožnost Križnog puta od apostolskih vremena do naših dana. <<https://hkm.hr/duhovnost/poboznost-kriznog-puta-od-apostolskih-vremena-do-nasih-dana/>> (pristupljeno 20. svibnja 2025.).

IZVOR

- Gradska knjižnica Marka Marulića Split. (2020). *Put Krixa Isukarstova od dvora Pilatova do varka kalvarie: s' mnogim drughima molitvam* [Digitalizirana knjiga]. Digitalna zbirka Gradske knjižnice Marka Marulića Split. <<https://digitalnezbirke.gkmm.hr/object/11167>>

GRAPHIC AND ORTHOGRAPHIC ANALYSIS OF THE STATIONS OF THE
CROSS: *PUT KRIXA ISUKARSTOVA OD DVORA PILATOVA DO VARKA
KALVARIE: S' MNOGHIM DRUGHIMA MOLITVAM*

Summary

This article will present a graphic and orthographic analysis of the first part of the printed booklet *Put krixa Isukarstova od dvora Pilatova do vark Calvaria: s' mnoghim druhim molitvam*. It is a booklet printed in Split in 1839, which is kept in the Marko Marulić City Library in Split. In the first part of the work, the graphemes with which the author of the booklet records individual phonemes will be described, along with examples from the text. In the following, the spelling rules used by the author will be presented (punctuation marks, compound and uncompound writing of words, use of abbreviations, writing of capital and small initial letters). The aim of the paper is to determine which script and spelling rules the author from Split used in the middle of the 19th century. The aforementioned booklet is a valuable source for further philological and linguistic research.

Key words: *graphic analysis; orthographic analysis; Stations of the Cross; Split, 19th century.*

ANALISI GRAFICA E ORTOGRAFICA DELLA VIA CRUCIS: *PUT KRIXA
ISUKARSTOVA OD DVORA PILATOVA DO VARKA KALVARIE: S' MNOGHIM
DRUGHIMA MOLITVAM*

Riassunto

In questo lavoro si presenteranno l'analisi grafica e ortografica della prima parte del libretto a stampa *Via crucis di Gesù Cristo dalla corte di Pilato alla vetta del Calvario: con molte altre preghiere*. Si tratta di un libretto stampato a Spalato nell'anno 1839, conservato nella Biblioteca civica Marko Marulić a Spalato. Nella prima parte del lavoro si descriveranno i grafemi con cui l'autore del libretto scrive certi fonemi, citando gli esempi dal testo. Di seguito si esporranno anche le norme ortografiche di cui si serve l'autore (segni d'interpunzione, parole attaccate o staccate, uso delle abbreviazioni, lettere iniziali maiuscole o minuscole). Scopo del lavoro è accertare quali regole di grafia e ortografia sono state adottate dall'autore spalatino della metà del XIX secolo. Il libretto in questione rappresenta una preziosa fonte per ulteriori ricerche filologiche e linguistiche.

Parole chiave: *analisi grafica; analisi ortografica; Via crucis; Spalato XIX secolo.*

Podatci o autorici

Lorena Mihaljević magistra je hrvatskog jezika i književnosti te povijesti. Bavi se jezičnom analizom starih rukopisa i tiskanih izdanja.

E-adresa: mihaljeviclorena77@gmail.com